
PARENTS' AND TEACHERS' POINT OF VIEW ABOUT CYBER-ADDICTION AMONG CHILDREN – COMPARATIVE ANALYSIS

Rumyana Yordanova Papancheva

University "Prof. d-r Asen Zlatarov" - Burgas, Bulgaria, papancheva@yahoo.com

Maria Stoyanova Dishkova

University "Prof. d-r Asen Zlatarov" - Burgas, Bulgaria, dishkova.maria@gmail.com

Abstract: Parents and teachers are major pedagogical subjects, not only because of their strong influence over the children, but also the lengthy time they spend with them. The problem of cyber-addiction among modern children is extremely relevant and alarming. An authors' study show that children and adults have different perspectives on this topic, especially when it comes to time spent on the Internet or what major activities are used by digital devices. Students say they do not over-sit and not only have fun, but also look for useful information about school, such as when they are online. Parents and teachers are of the opinion that the time spent on the Internet is very long and is used mainly for games, listening to music, watching videos and very rarely for educational purposes. From here comes the idea of following and comparing the perspectives of teachers and parents as partners in child-rearing activities, and especially in the fight against cyber-addiction. A survey of 160 parents and 50 primary school teachers was conducted to examine their views on the misuse of digital devices and Internet. Diagrams were used to better visualize the results obtained. A comparative analysis is made between the two perspectives and specific conclusions are drawn. The article also includes a brief literature review that sheds light on the importance of parents and teachers as pedagogical subjects and as creators of the child's overall growth. It is in this capacity that their position on cyber-dependence is very important. Their observations of the child's behavior are the basis for assessing his or her condition, identifying steps to counteract addiction, drawing a plan, predicting the outcome of the situation. Moreover, they are a basic resource that will be used to accomplish the tasks assigned. In this order of thoughts, teachers and parents should be well aware of the phenomenon of cyber-addiction and recognize the manifestations, symptoms of this behavior. Their particular sensitivity to this problem is a first step towards neutralizing it, because they will be the first to notice the symptoms of an emerging addiction. They are not the enemy of the child who wants to restrict his/her access to the Internet or take the digital device out of his/her hands, but rather to turn the abuse into a reasonable and purposeful use. At home, this is done through the exercise of parental control, and at school - by increasing students' computer literacy, by making greater use of information and communication technologies for educational purposes, and by revealing their many benefits at the expense of the widespread understanding among adolescents that they are for games and entertainment only. Often teachers and parents lose the dialogue with each other and transfer responsibilities. Both subjects need to seek dialogue and co-operation with regard to education and upbringing of students, and to recognize the need for a common position on prevention and combating the phenomenon of cyber-addiction.

Keywords: cyber dependence, information and communication technologies, parents, teachers, elementary school students.

ГЛЕДНАТА ТОЧКА НА УЧИТЕЛИ И РОДИТЕЛИ ОТНОСНО КИБЕР- ЗАВИСИМОСТТА СРЕД УЧЕНИЦИТЕ – СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ

Румяна Йорданова Папанчева

Университет "Проф. д-р Асен Златаров" - Бургас, България, papancheva@yahoo.com

Мария Стоянова Дишкова

Университет "Проф. д-р Асен Златаров" - Бургас, България, dishkova.maria@gmail.com

Абстракт: Родителите и учителите са основни педагогически субекти, не само заради силното си влияние над детето, но и продължителното време, което прекарват с него. Проблемът за кибер-зависимостта сред съвременните деца е изключително актуален и тревожен. Авторско изследване показва, че децата и възрастните имат различни гледни точки по тази тема, особено когато става дума за времето, прекарано в Интернет или за какви основни дейности се използват дигиталните устройства. Учениците твърдят, че не прекаляват със стоенето пред екран и не само се забавляват, но и търсят полезна информация за училище, например, когато са онлайн. Родителите и учителите са на мнение, че времето, прекарано в Интернет е много продължително и се използва най-вече за игри, слушане на музика, гледане на клипове и много рядко

с образователна цел. Оттук идва идеята да се проследят и сравнят гледните точки на учители и родители като партньори в дейността по възпитание на детето и особено в борбата срещу кибер-зависимостта. Проведено е изследване сред 160 родители и 50 учители на деца в начална училищна възраст, за да се проучи тяхното мнение за злоупотребата с дигитални устройства и Интернет. Използвани са диаграми, за да се визуализират по-добре получените резултати. Направен е сравнителен анализ между двете гледни точки и на тази база са направени конкретни изводи. В статията е включен и кратък литературен обзор, който хвърля светлина върху значимостта на родители и учители като педагогически субекти и като творци на цялостното израстване на детето. Именно в това си качество тяхната позиция относно кибер-зависимостта е много важна. Техните наблюдения над поведението на детето са основа, за да се направи оценка на неговото състояние, да се набележат стъпки за противодействие на зависимостта, да се начертае план, да се прогнозира изходът от ситуацията. Нещо повече, те са базов ресурс, който ще бъде използван при изпълнение на поставените задачи. В този ред на мисли, учители и родители трябва да са запознати добре с явлението кибер-насилие и да разпознават проявленията на това поведение. Тяхната особена чувствителност към този проблем е първа стъпка към неутрализирането му, защото те първи ще забележат симптомите на една зараждаща се зависимост. Те не са врагове на детето, които искат да му ограничат достъпа до Интернет или да отнемат дигиталното устройство от ръцете му, а по-скоро да превърнат злоупотребата в разумна и целенасочена употреба. У дома това става чрез реализиране на родителски контрол, а в училище – чрез повишаване на компютърната грамотност на учениците, чрез използването в по-голяма степен на информационно комуникационните технологии с образователни цели и чрез разкриване на множеството им предимства за сметка на разпространеното сред подрастващите схващане, че служат само за игри и забавление. Често учителите и родителите губят диалога помежду си и прехвърлят взаимно отговорности. И двата субекта по отношение на образованието и възпитанието на учениците трябва да търсят диалог и сътрудничество, и да осъзнаят необходимостта от единна позиция по отношение на превенция и борба с явлението кибер-зависимост.

Ключови думи: кибер-зависимост, информационно комуникационни технологии, родители, учители, ученици в начална училищна възраст.

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Безспорна е значимостта на родителите и учителите като педагогически фактори с най-силно възпитателно въздействие и влияние върху цялостното развитие на детето. Още по-голяма е тяхната роля в борбата срещу различни видове зависимост, в това число и кибер-зависимостта.

2. ЛИТЕРАТУРЕН ОБЗОР

Някои автори говорят за зората на дигиталната ера, когато технологичните постижения много бързо се прилагат и това води до незабавни промени. Респективно, изискват се бързи и адекватни действия на няколко равнища. Въпреки фактът, че държавната образователна политика и училищните системи бавно се променят, новите технологии ще продължат да превземат „територии“ и ще увеличават изискванията към учебния процес, към взаимодействието с учениците, към партньорството между всички възпитателни субекти. Налага се по-добро разбиране на начина, по който ще се повлияе взаимодействието между родители, учители и ученици, както и образователния процес (*Patrikakou, 2015, p. 2257*). Родителите трябва да се грижат за онлайн поведението на своите деца, за да ги предпазят от рискове и потенциални вреди, както и да ги подкрепят, за да извлекат децата ползите от тези технологии. Тъй като те бързо се променят, родителите са изправени пред предизвикателства и може да изпитват трудности да са винаги актуални и запознати с всичко ново. За да осигурят подходяща защита за своите деца, те трябва да познават новостите в Интернет (*Delen, Kaya, Ritter, Sahin, 2015, p. 22-23*). В същото време родителите са съгласни, че е задължителна употребата на информационно-комуникационните технологии, за да могат децата им да развият умения, необходими за живот в 21 век, въпреки рисковете. Никак не е лесно за родителите да наблюдават онлайн поведението на децата си непрекъснато, но те трябва да намерят начин да ги защитят (*Beale & Hall, 2007*).

Някои автори изследват негативните страни на „информатизацията на обществото“ и подчертават следните факти: колкото повече време прекарват хората в Интернет-пространството, толкова повече се свива техният кръг на интереси, заменя се реалното общуване с виртуално, употребата на дигитални устройства става безцелна и неконтролируема и се увеличава възможността за развитие на зависимост (*Михайлова, 2019, с. 309*). Смисълът на виртуалната реалност е чувството за присъствие в някои онлайн среди. Виртуалната образователна среда предполага наличие на информационно съдържание и много възможности за комуникация, които се използват с образователна цел от всички участници в процеса на обучение

(Папуловская, 2019, с. 315). И други автори изследват влиянието на новите технологии върху образователния процес като подчертават, че свободният достъп до различни информационни източници не гарантира получаването на необходимите знания (Горбань, 2019, с. 331). С други думи, развитието на дигиталните технологии и получаването на информация чрез тях не означава задължително високо ниво на образованост и интелектуално израстване, защото знанията и уменията се овладяват и затвърждават в диалогичното общуване (Веселинов, 2018; Вълва, 2019). Трябва да се подчертае, че контактът с новите дигитални устройства повлиява и формирането на характера и поведението на подрастващите днес (Димитрова, 2018, с. 111). От тук следва да се направи извод, че безцелната употреба на Интернет и информационно-комуникационните технологии може в известен смисъл да доведе до пристрастяване или използването им единствено за удоволствие.

3. ИЗСЛЕДВАНЕ

В изследването са включени 160 родители и 50 учители на деца в начална училищна възраст. За да са още по-показателни получените резултати, родителите и учителите дават мнението за едни и същи ученици, които също са включени в изследването, но резултатите са обект на анализ в друга публикация (Papancheva & Dishkova, 2019). Основна цел на сравнителния анализ е да се направи съпоставка между двете гледни точки на родителите и на учителите по въпроси, свързани с кибер-зависимостта на децата, защото те прекарват най-много време с тях и се предполага, че имат поглед върху тяхното поведение и любими занимания. Родителите не са толкова категорични, че децата злоупотребяват с информационните технологии и Интернет. Едва 31,2% са на това мнение, за разлика от 41,7% от учителите, повече от половината от които (56,3%) са убедени, че днешните деца не могат без това срещу едва 32,4% от родителите. Разликите не са толкова големи, но не бива да се подминава фактът, че родители и учители не споделят едно мнение по въпроси, които са изключително важни за възпитанието на подрастващите днес.

Фигура 1. Мнението на родителите (а) и учителите (б) за достъпа на децата до Интернет

Любопитен е следният факт: 90% от учителите са категорични, че учениците имат неограничен достъп до Интернет, срещу едва 66,5% от родителите (фиг. 1). Разминаването е чувствително, а се предполага, че родителите познават по-добре опциите, до които има достъп тяхното дете. Учителите може би отговарят така, защото асоциират телефона в ръка със сърфиране в Интернет.

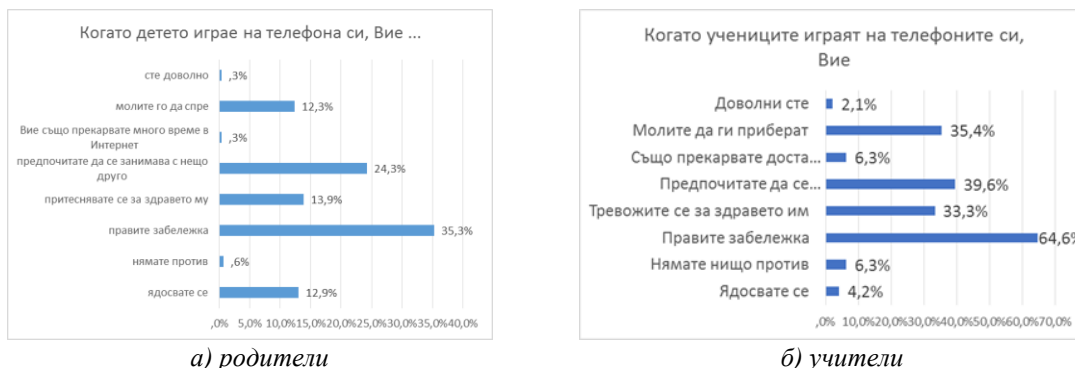
С малки разлики в процентите, реакциите на родители и учители, когато детето/ученикът играе на телефона си, са изключително сходни (фиг. 2):

- на първо място и двете анкетирани групи правят забележка;
- на второ място – предпочитат детето да се занимава с нещо друго или с различни дейности да уплътнява свободното си време;
- на трето място респондентите посочват тревога за здравето на детето и молба да се прибере телефона.

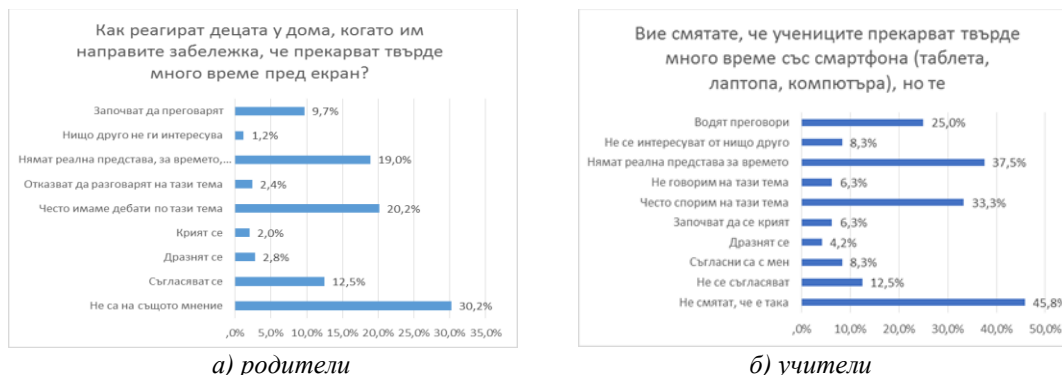
Оказва се, че родителите проявяват една идея по-малко толерантност към злоупотребата с дигиталните устройства и определено се ядосват (12,9% родители срещу 4,2% учители) и не може да се каже, че нямат нищо против (0,6% родители срещу 6,3% учители). Вероятно тези разлики се дължат на факта, че родителите са по-лично ангажирани с поведението на собственото си дете и имат по-сериозни основания да го критикуват.

Оказва се, че както на родителите, така и на учителите често се налага да спорят с децата на темата за времето, което реално прекарват пред екран (фиг. 3). Явно е, че учениците никак не са съгласни с подобно

твърдение. Все пак едва 19,0% от родителите посочват, че детето губи представа за времето, когато е онлайн, а 37,5% от учителите маркират същия отговор. Тези резултати показват, че у дома може би родителите също не следят времето на детето, прекарано пред екран, което не убягва на учителя.

а) родители б) учители
Фигура 2. Реакция на родителя спрямо злоупотребата със смартфон у дома (а) и на учителя спрямо употребата на смартфони в училище (б)

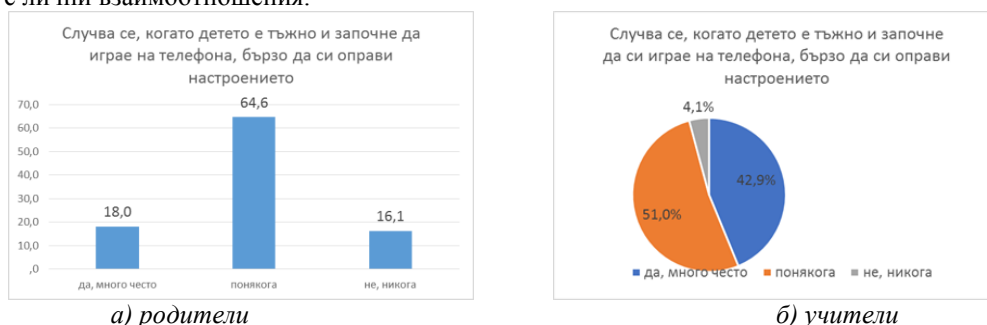
а) родители б) учители
Фигура 3. Реакция на децата/учениците спрямо забележките на родителя (а) и учителя (б), че злоупотребяват с дигиталните устройства

По темата за чувствата, които дигиталните устройства предизвикват у децата, родители и учители отново имат сходни виждания, което личи ясно на фиг. 4. Тук тревожни са резултатите, според които 22,9% от учителите смятат, че ученикът се чувства самотен, когато е онлайн, а родителите изобщо не използват тази опция при дадените отговори. Най-вероятно става дума за трудна адаптация или неспособност на детето да се впише в училищната общност, което го кара да търси сигурност във виртуалното пространство. Това несъмнено е белег за развитие на зависимост (Тодорова, Чавдарова-Костова, 2001).

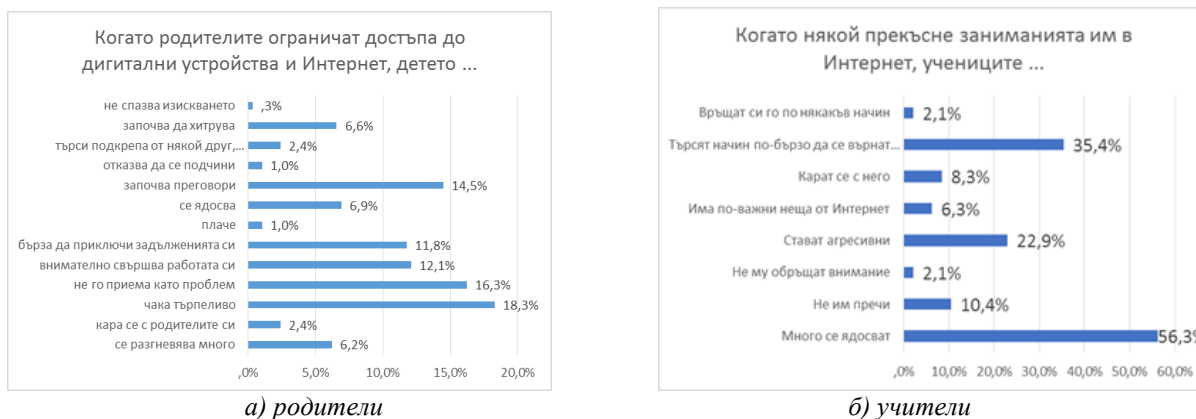
а) родители б) учители
Фигура 4. Чувства, които играта на смартфона предизвиква у децата според родителите (а) и според учителите (б)

Следва да се направи анализ на ролята на дигиталните устройства за емоционалната стабилност на детето (фиг. 5). Едва 18% от анкетираните родители считат, че те могат да повлияят настроението му в положителна посока, докато 42,9% от изследваните учители са убедени в това. Отново трябва да се обърне внимание на обективното мнение на учителите, което в известен смисъл е по-показателно, защото не е обвързано с лични взаимоотношения.

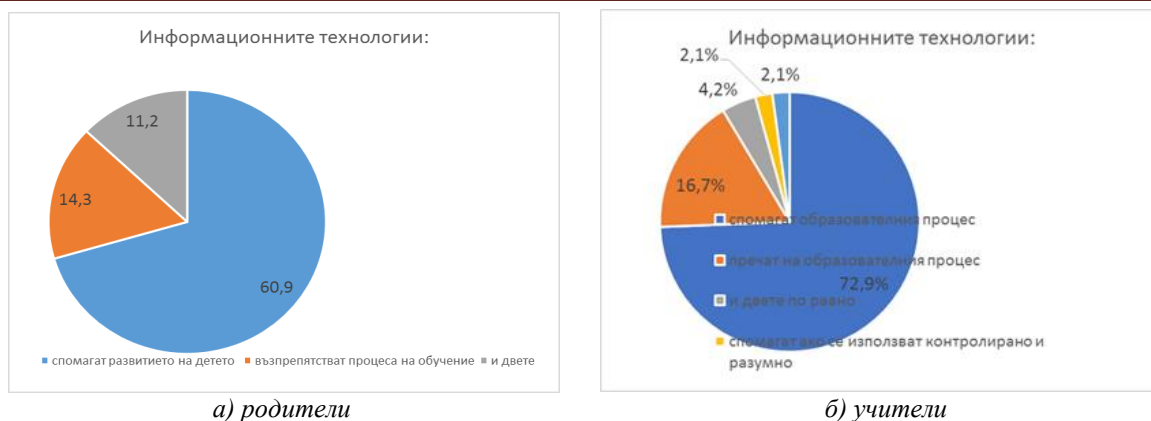
Фигура 5. Влиянието на дигиталните устройства върху емоционалното състояние на ученика според родителите (а) и учителите (б)

Когато достъпът на децата до информационните технологии и Интернет бъде ограничен или някой прекъсне компютърните им занимания те реагират по различен начин според родителите и учителите, както личи на фиг. 6. Най-много от анкетираните родители (18,3%) посочват, че детето чака търпеливо, докато отново му се възстанови достъпа. Най-голям брой от изследваните учители (56,3%), обаче, подчертават, че учениците много се ядосват. Може би в училището децата чувстват по-голяма свобода да изразят емоциите си, за разлика от дома, където са респектирани от своите родители. Или отново учителите са по-обективни и посочват верния отговор, а не този, който им изглежда най-удачен.

Фигура 6. Реакции на учениците, когато някой прекъсне заниманията им онлайн според родителите (а) и според учителите (б)

60,9% от родителите изразяват своето категорично мнение, че информационните технологии спомагат цялостното развитие на детето, както 72,9% от учителите посочват, че те са повече помощ за образователния процес, отколкото пречка (фиг. 7). Следва да се направи извод, че възпитателните субекти не отричат позитивните характеристики на Интернет и дигиталните устройства, стига да се използват разумно и целенасочено.

Фигура 7. „За“ и „против“ информационните технологии в образованието според родителите (а) и според учителите (б)

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

От направения сравнителен анализ може да се направи извод, че в гледните точки на родители и учители по проблема за кибер-зависимостта на съвременните деца в ранна училищна възраст има много сходства. Налице са, обаче, и съществени различия по изключително важни въпроси. Разбира се, не е задължително различните възпитателни субекти да са винаги на едно мнение, но е много важно да си партнират за изпълнение на голямата цел – цялостното развитие на детето.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

- Веселинов, Д. (2018) *Проблемите на лингводидактологията в пространствено-времевата ситуация на XXI век*. Чуждоезиково обучение, т. 45, кн. 1, София: АзБуки.
- Вълва, Т. (2019) *Овластяване на български език като чужд за медицински цели чрез уеббазирано учебно съдържание*. Сборник с научни доклади „Взаимодействие на преподавателя и студента в условията на университетското образование: теории, технологии, управление“, трета книга, изд. „Екс-Прес“, Габрово, с. 376-382. ISBN 978-954-490-643-6.
- Горбань, А. (2019) *Педагогическое взаимодействие преподавателя со студентами в современной Интернет-среде: проблемный анализ*. Сборник с научни доклади „Взаимодействие на преподавателя и студента в условията на университетското образование: теории, технологии, управление“, трета книга, изд. „Екс-Прес“, Габрово, с. 329-334. ISBN 978-954-490-643-6.
- Димитрова, Г. (2018) *Студенты нового поколения: как с ними общаться и как их обучать*. Сборник с научни доклади „Взаимодействие на преподавателя и студента в условията на университетското образование: проблеми и перспективи“, първа книга, Изд. „Екс-Прес“, Габрово, ISBN 978-954-490-555-2, с. 107-112.
- Михайлова, О. (2019) *Перспективы использования Интернет – пространства в развитии личности современного студента*. Сборник с научни доклади „Взаимодействие на преподавателя и студента в условията на университетското образование: теории, технологии, управление“, трета книга, изд. „Екс-Прес“, Габрово, с. 309-314. ISBN 978-954-490-643-6.
- Папуловская, Н. (2019) *Преимущества использования электронного курса как средства управления образовательным процессом*. Перспективы использования Интернет – пространства в развитии личности современного студента. Сборник с научни доклади „Взаимодействие на преподавателя и студента в условията на университетското образование: теории, технологии, управление“, трета книга, изд. „Екс-Прес“, Габрово, с. 315-321. ISBN 978-954-490-643-6.
- Тодорова, Л. (2001) *Превантивна дейност с младежи, склонни към употреба на наркотични вещества – психолого-педагогически аспекти*. Сборник „Превантивна и корекционна педагогическа дейност за преодоляване на употребата и злоупотребата с наркотични вещества“, София, с. 193-204.
- Чавдарова-Костова, С. (2001) *Превантивната функция на програмите за повишаване на емоционалната интелигентност*. Сборник „Превантивна и корекционна педагогическа дейност за преодоляване на употребата и злоупотребата с наркотични вещества“, София, с. 235-240.

- Beale, A. V., & Hall, K. R. (2007). *Cyberbullying: What school administrators (and parents) can do*. The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas, 81 (1), 8-12. doi:10.3200/TCHS.81.1.8-12
- Delen, E., Kaya, F., Ritter, N. L. & Alpaslan Sahin (2015) *Understanding Parents' Perceptions of Communication Technology Use*. International Online Journal of Educational Sciences, 7 (4), pp. 22 – 36, ISSN: 1309-2707. DOI: <http://dx.doi.org/10.15345/iojes.2015.04.003>.
- Dishkova, M., & Papancheva, R. (2019). *Digital skills and the cyber addiction at primary school*. New Trends and Issues Proceedings on Humanities and Social Sciences, 6 (2), pp. 22-31. <https://doi.org/10.18844/prosoc.v6i2.4279>.
- Patrikakou, E. (2015) *Relationships among parents, students, and teachers: The technology wild card*. Procedia - Social and Behavioral Sciences 174, pp. 2253 – 2258, 1877-0428, Published by Elsevier Ltd., doi: 10.1016/j.sbspro.2015.01.883. Available online at www.sciencedirect.com.